

Gdy zabraknie bydła w dąbrowie: o lasowieniu gajów pogórzy karpackich

Jan Ziobro, Kamil Pilch, Jolanta Franków

dr hab. Andrzej Bobiec, dr inż. Paweł Wolański – opieka merytoryczna
Uniwersytet Rzeszowski

Czym jest dębowy gaj pastwiskowy?

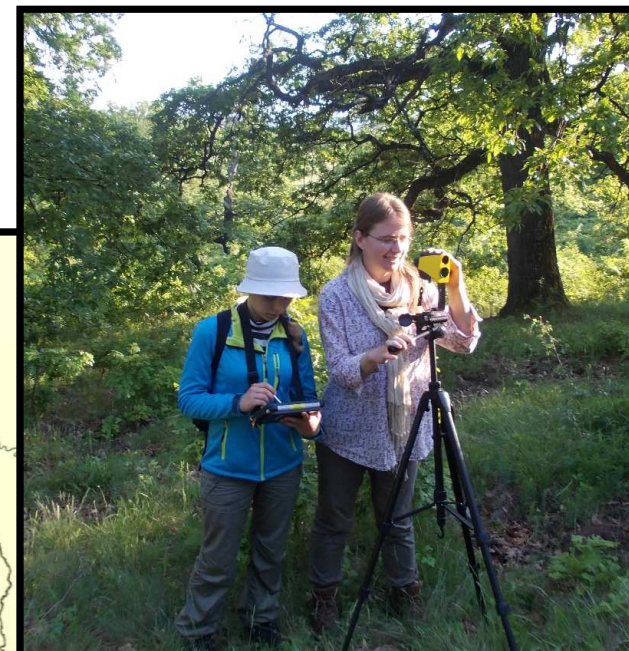
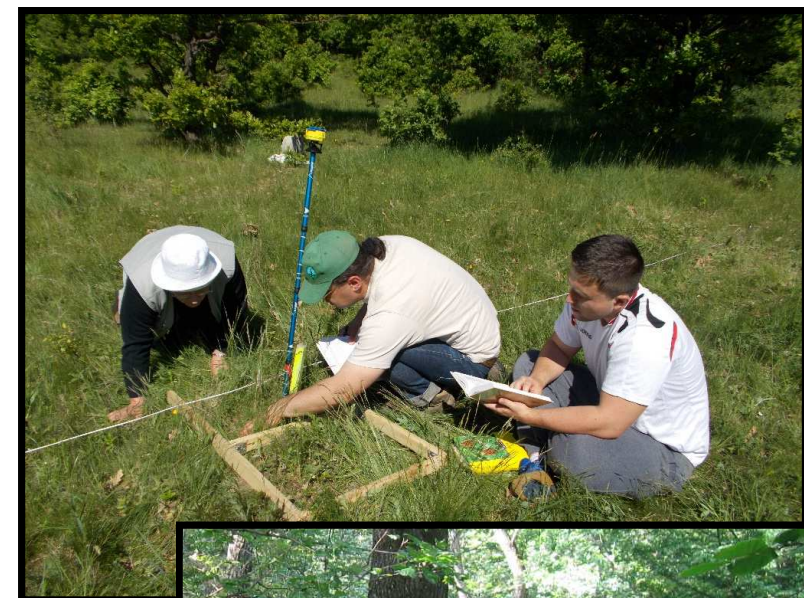
- Ekosystem o cechach świetlistej dąbrowy powstały za sprawą długotrwałego wypasu,
- Ostoja gatunków światłożądnych i ciepłolubnych przystosowanych do specyficznych warunków środowiska,
- Ekosystem skrajnie zagrożony poprzez zaniechanie tradycyjnej gospodarki ekstensywnej, ulegający szybkim procesom lasowienia (grądowienia).

Projekt Narodowego Centrum Nauki 2013/11/B/NZ9/00793

„Zadrzewienia dębowe w krajobrazie wiejskim regionu Karpat:
pochodzenie, dynamika i wartości przyrodnicze”

W projekcie uczestniczą pracownicy, doktoranci i wolontariusze:

- Uniwersytet Rzeszowski
- Państwowy Uniwersytet Leśnictwa, Lwów
- Węgierska Akademia Nauk, Centrum Badań Ekologicznych (MTA)
- Rumuńska Akademia Nauk, Bukareszt

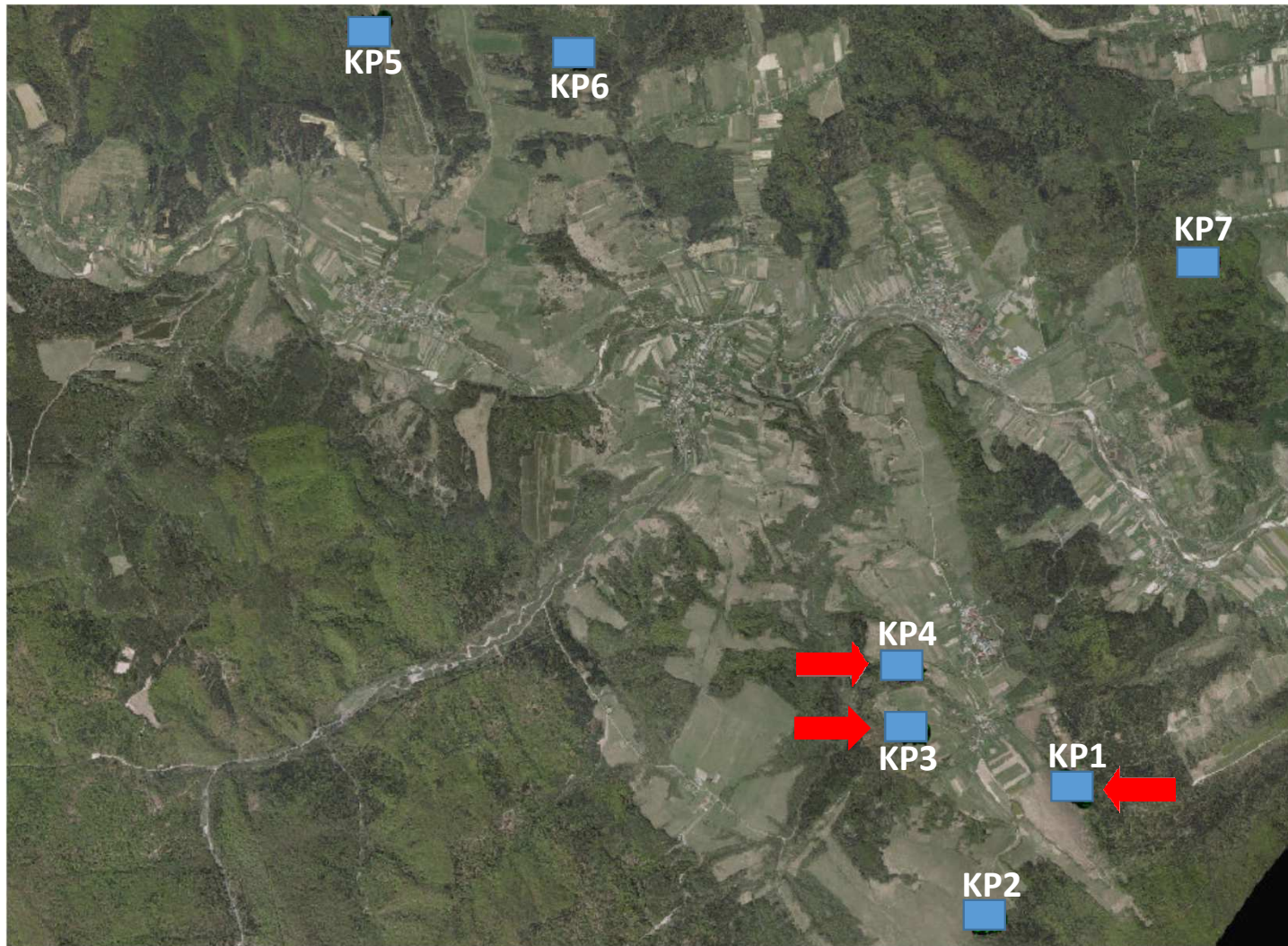
Gaje dębowe w Ostoi Przemyskiej

- Zadrzewienia o parkowym charakterze,
- Drzewostan złożony z dębu szypułkowego *Quercus robur* (z domieszką dębu bezszypułkowego *Q. petraea*) przy udziale graba *Carpinus betulus*, czereśni ptasiej *Cerasus avium*, buka *Fagus sylvatica*, klonów *Acer* sp. i jodły *Abies alba*,
- Bardzo silnie rozbudowany podszyt (głównie grabowy i leszczyny *Corylus avellana*)- efekt zaawansowanego procesu grądowienia,
- Runo typowe dla zacienionych lasów liściastych (oprócz rewaloryzowanego płatu),
- Zarzucenie gospodarki pasterskiej nastąpiło w latach 1945-1975.

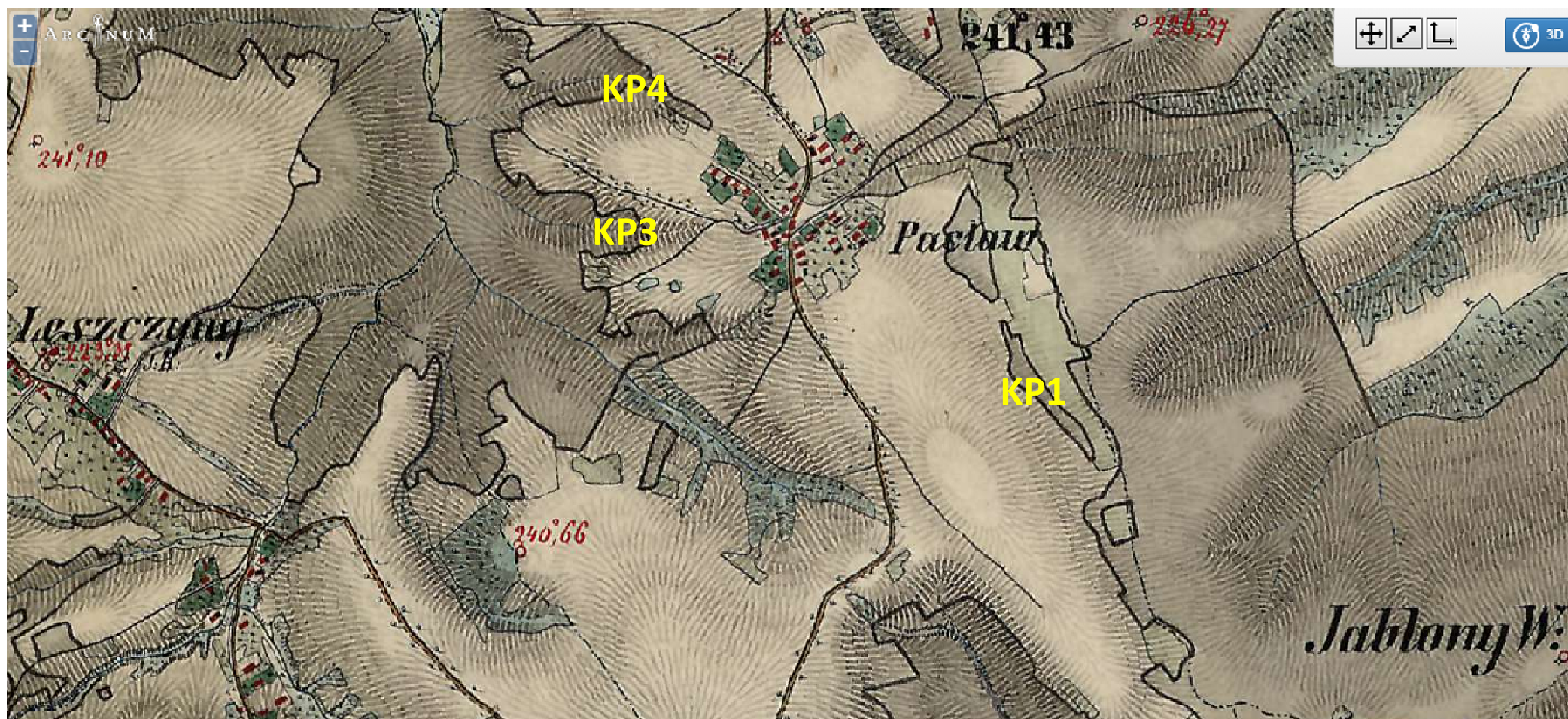
Przykładowe zadrzewienia (powierzchnie badawcze)

<https://www.google.pl/maps>

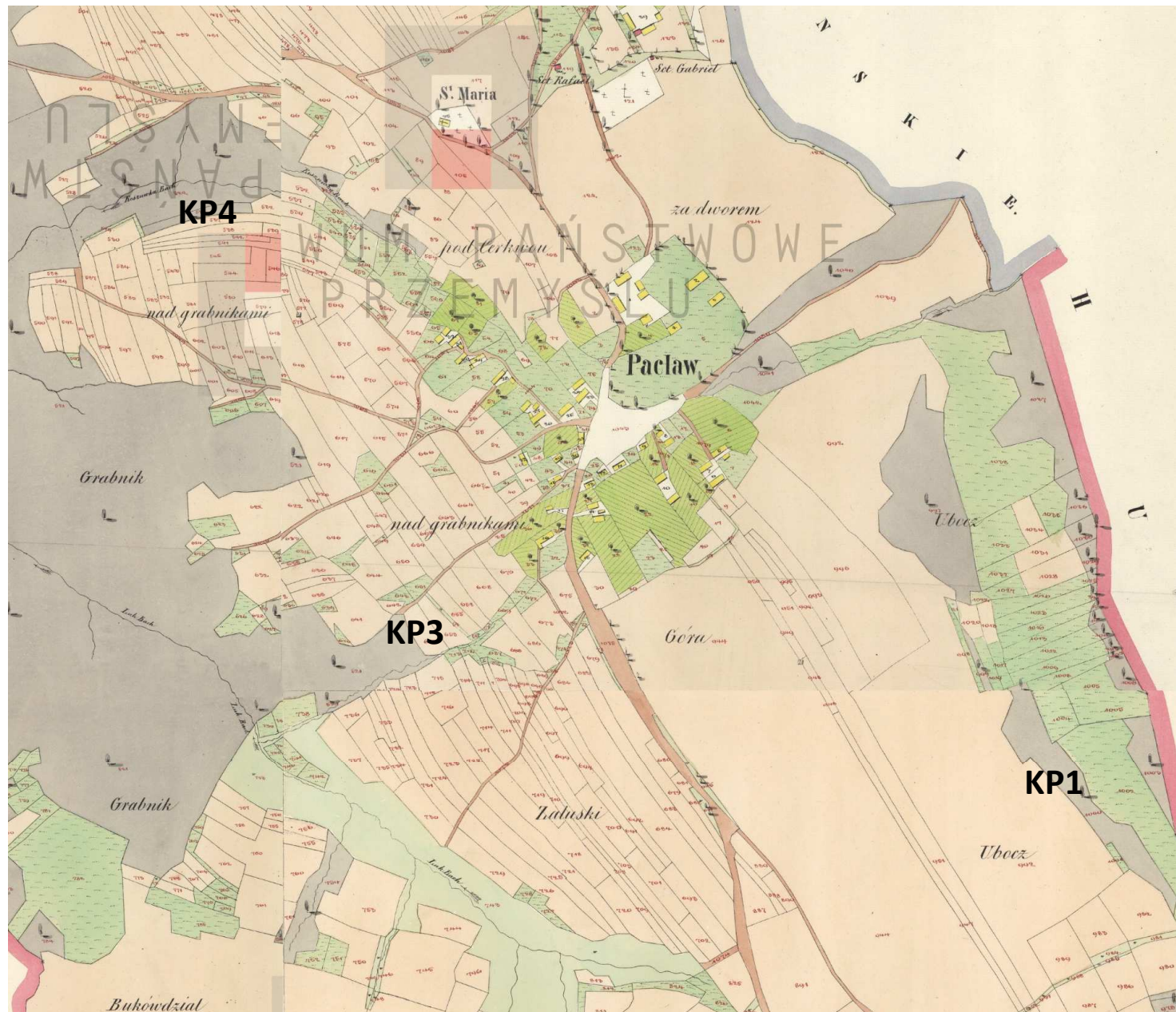

Dawne formy pokrycia terenu na podstawie wojskowej mapy topograficznej

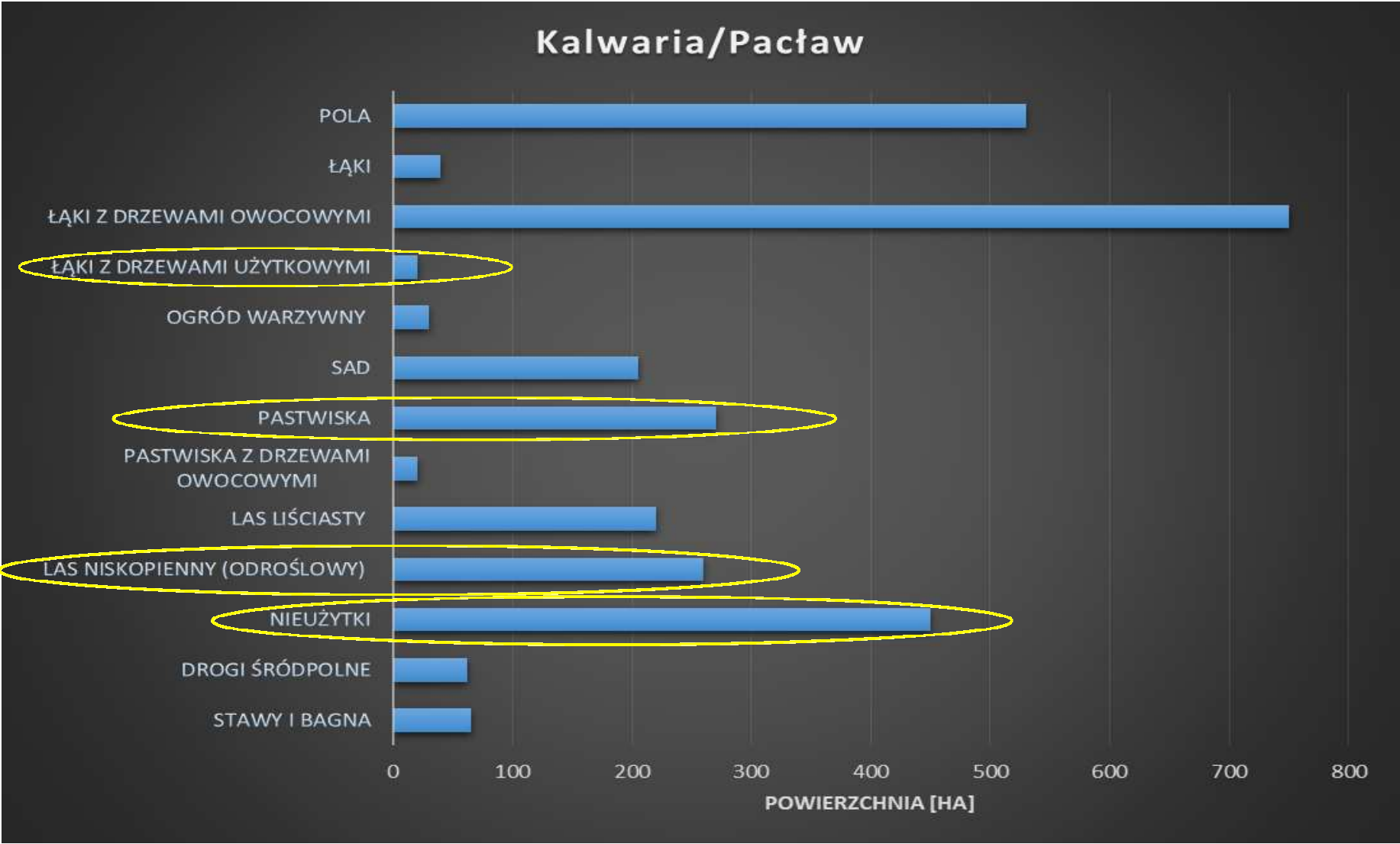

**Udział dawnych form
użytkowania gruntów
na podstawie mapy
katastralnej z połowy
XIX w**

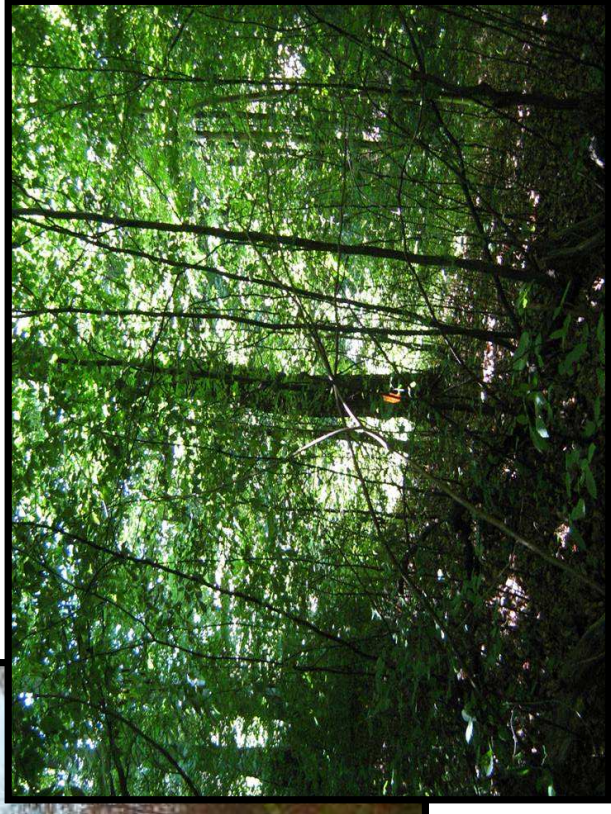
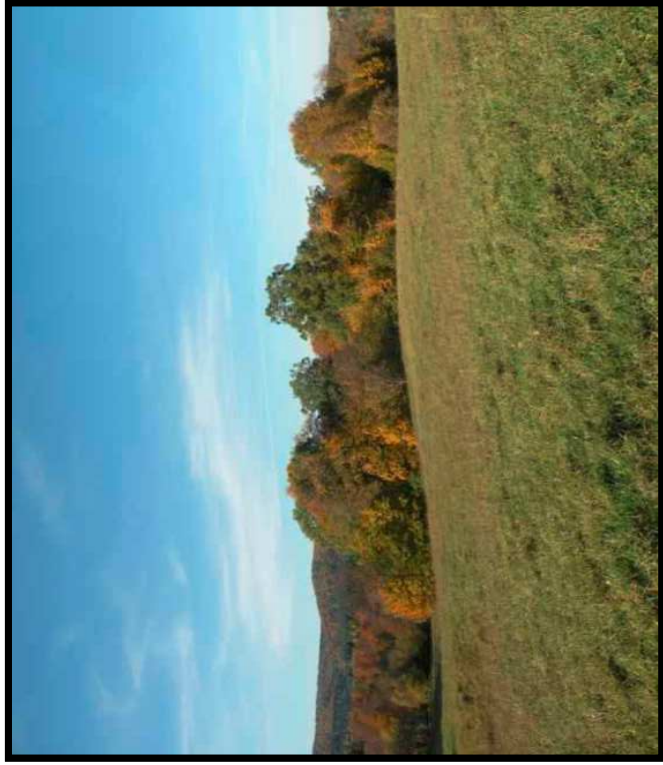

Dawne formy użytkowania krajobrazu na podstawie galicyjskich spisów

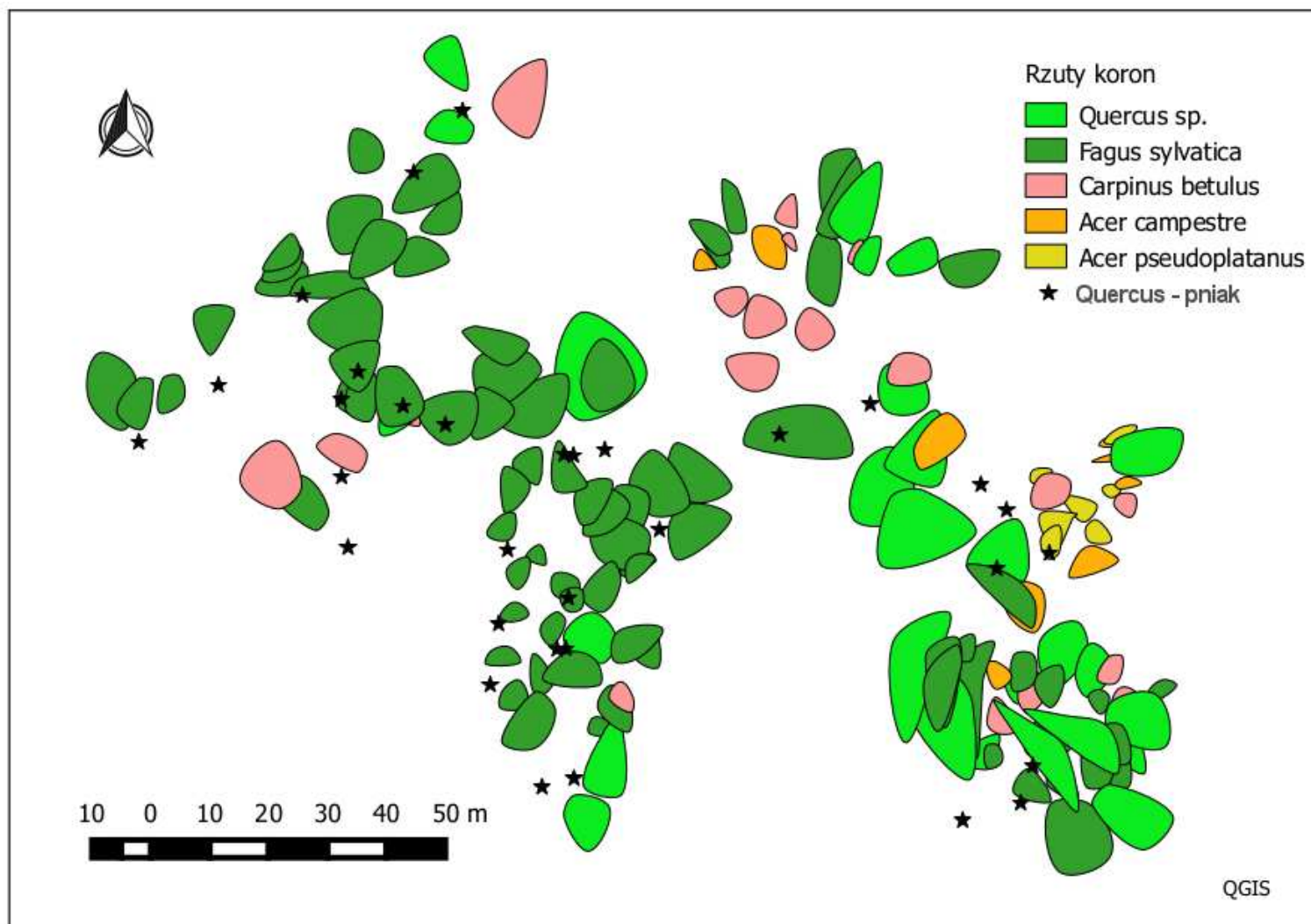
KP3
1.5 ha; 39 Db ha⁻¹
(+ 52%)

Rozmieszczenie drzew wraz z rzutami ich koron

KP3

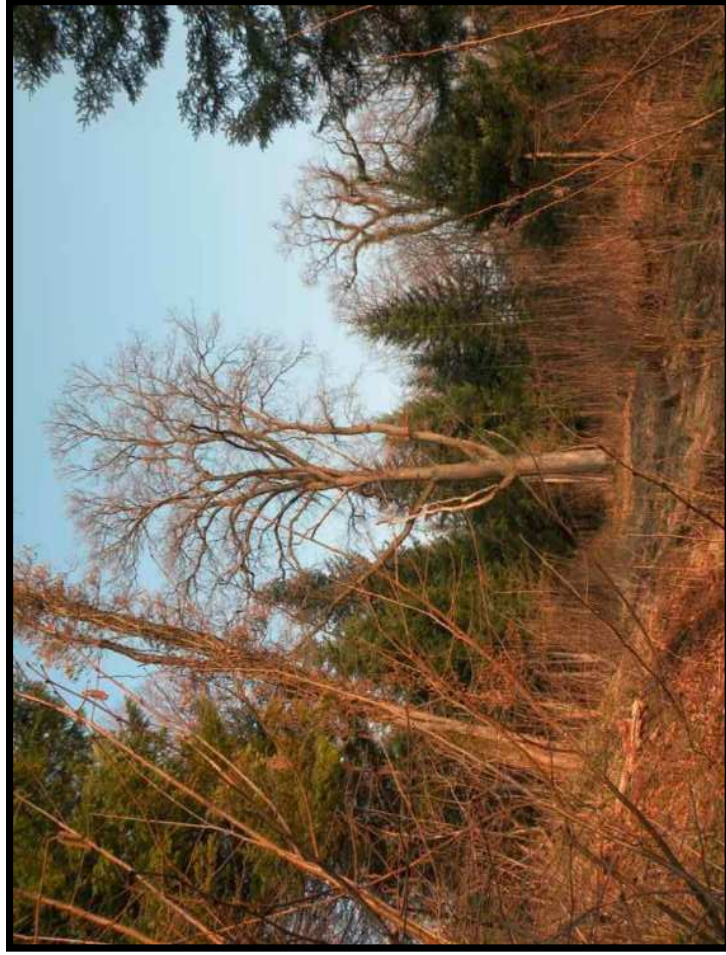
Rekonstrukcja dendro-historyczna wybranych dąbrów

KP3

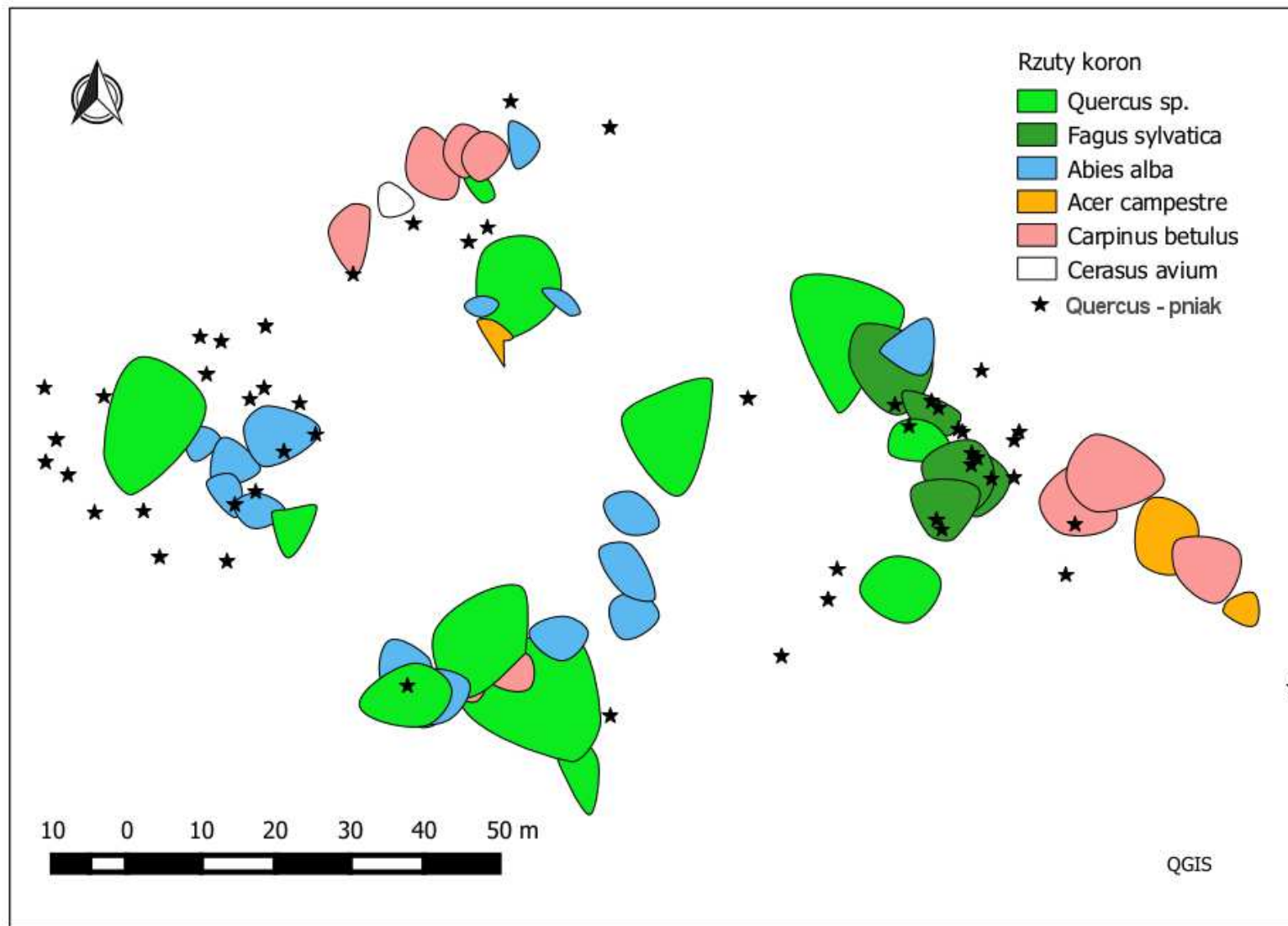
KP4
0.9 ha; 70 Db ha⁻¹
(+ 79%)

Rozmieszczenie drzew wraz z rzutami ich koron

KP4

Rekonstrukcja dendro-historyczna wybranych dąbrów

KP4

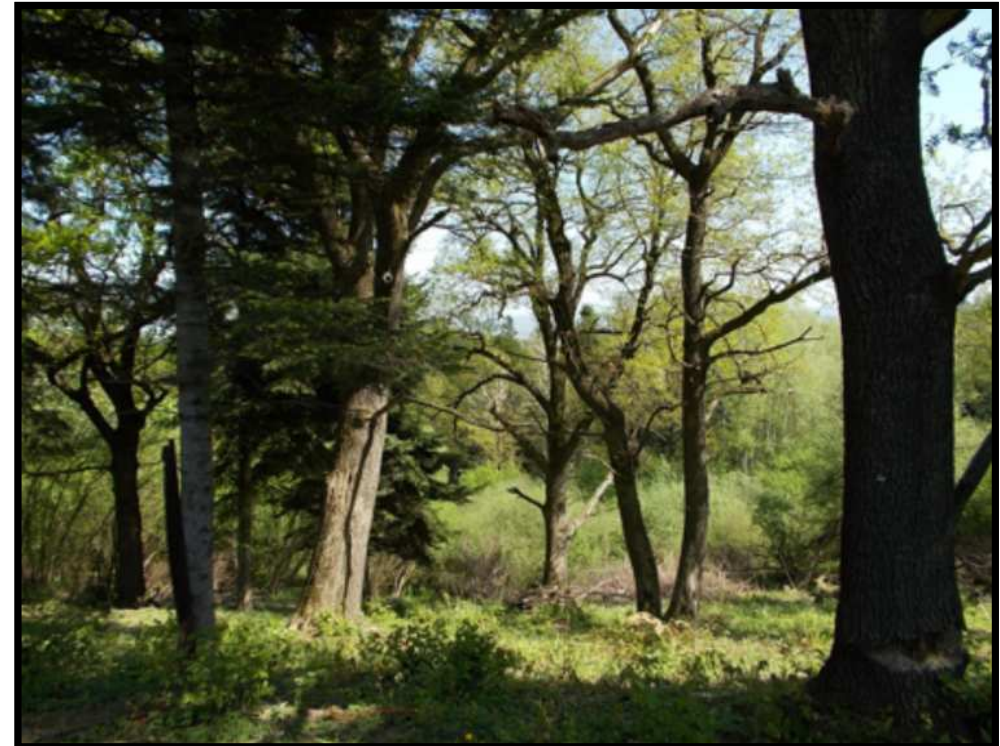

KP1

1.5 ha; 43 Db ha⁻¹

(† 13%)

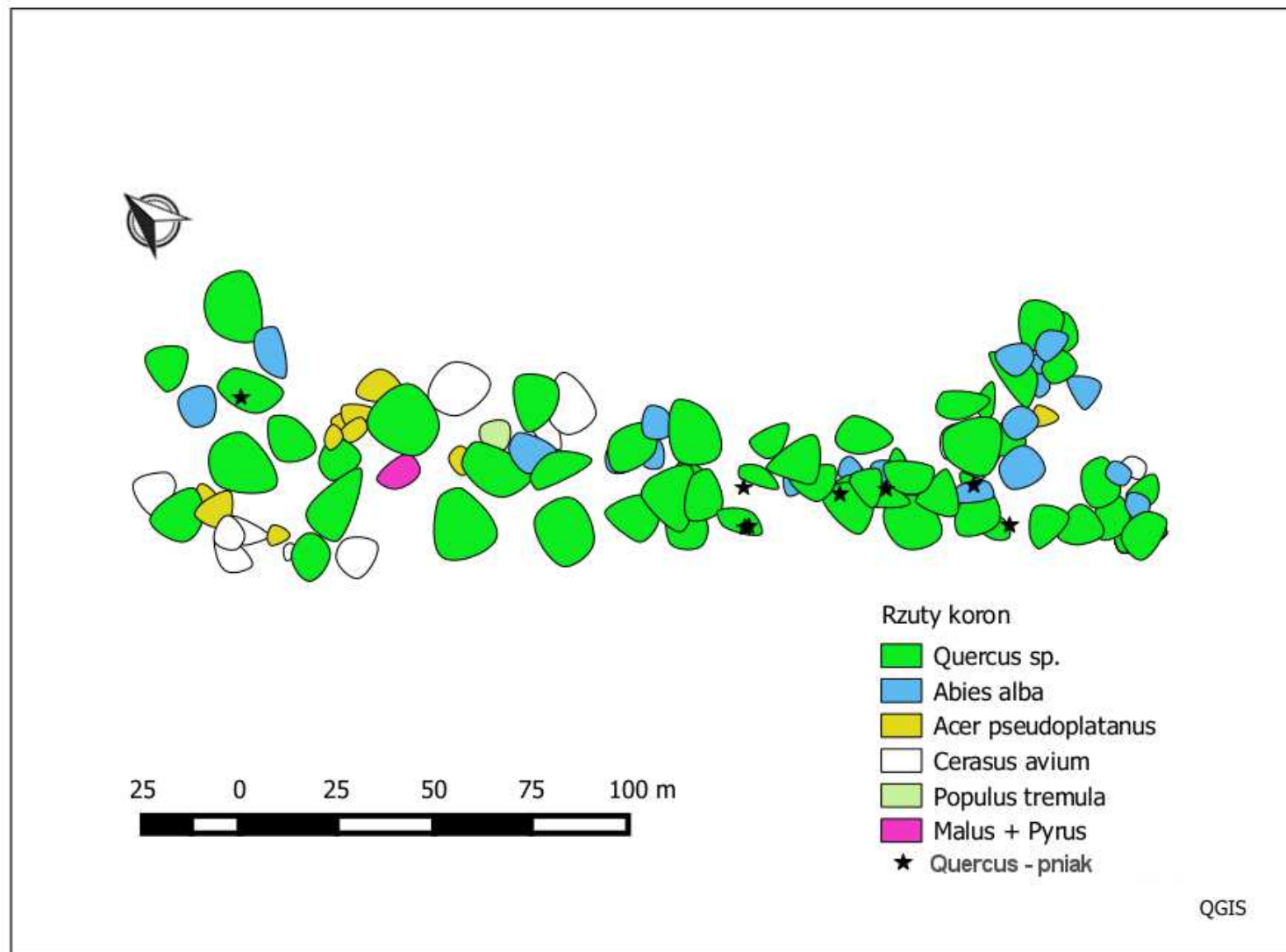
2013 r. – stan przed odkrzaczeniem

2014 r. – stan po usunięciu podszytu dąbrowy

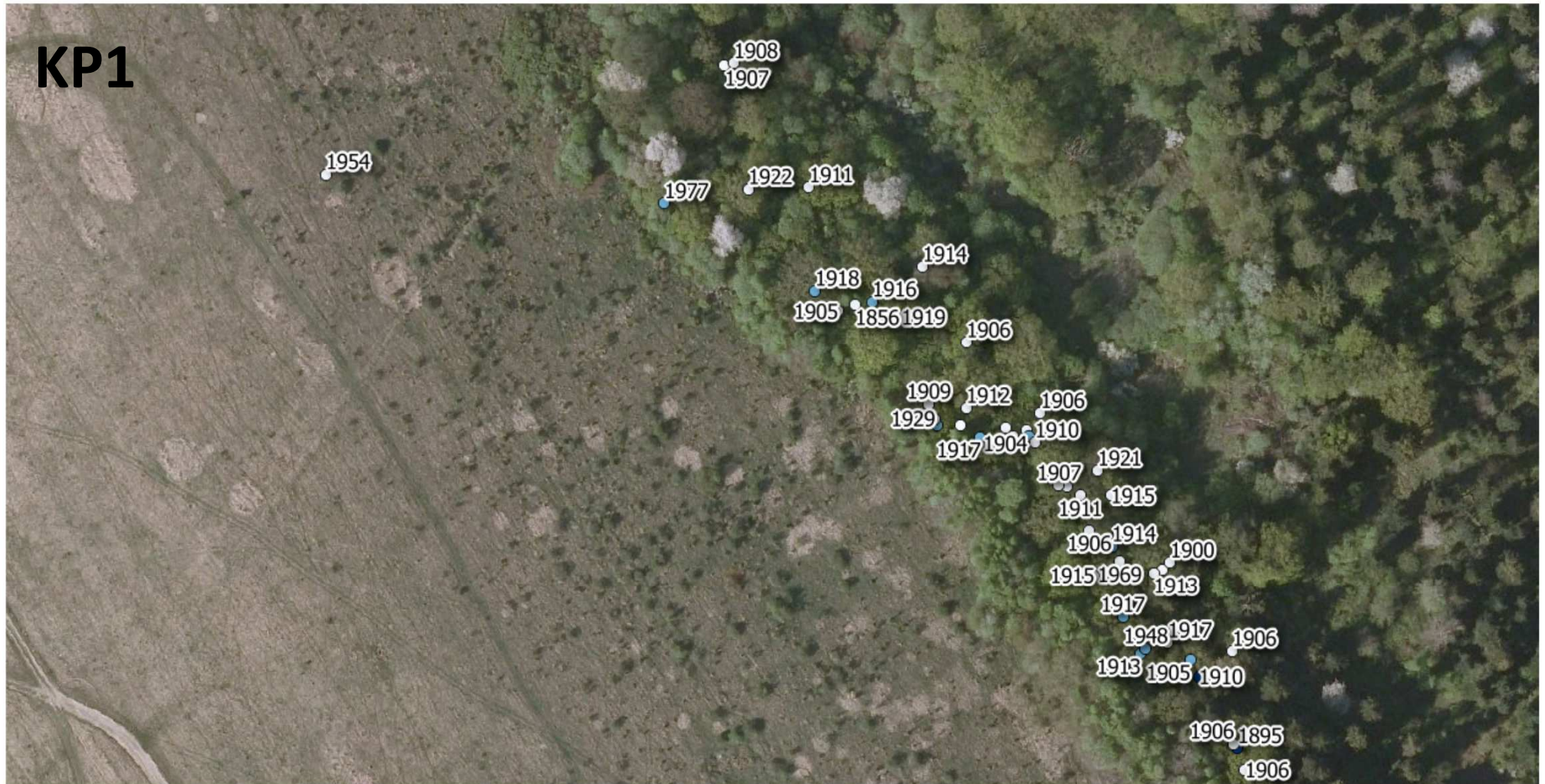
Rozmieszczenie drzew wraz z rzutami ich koron

KP1

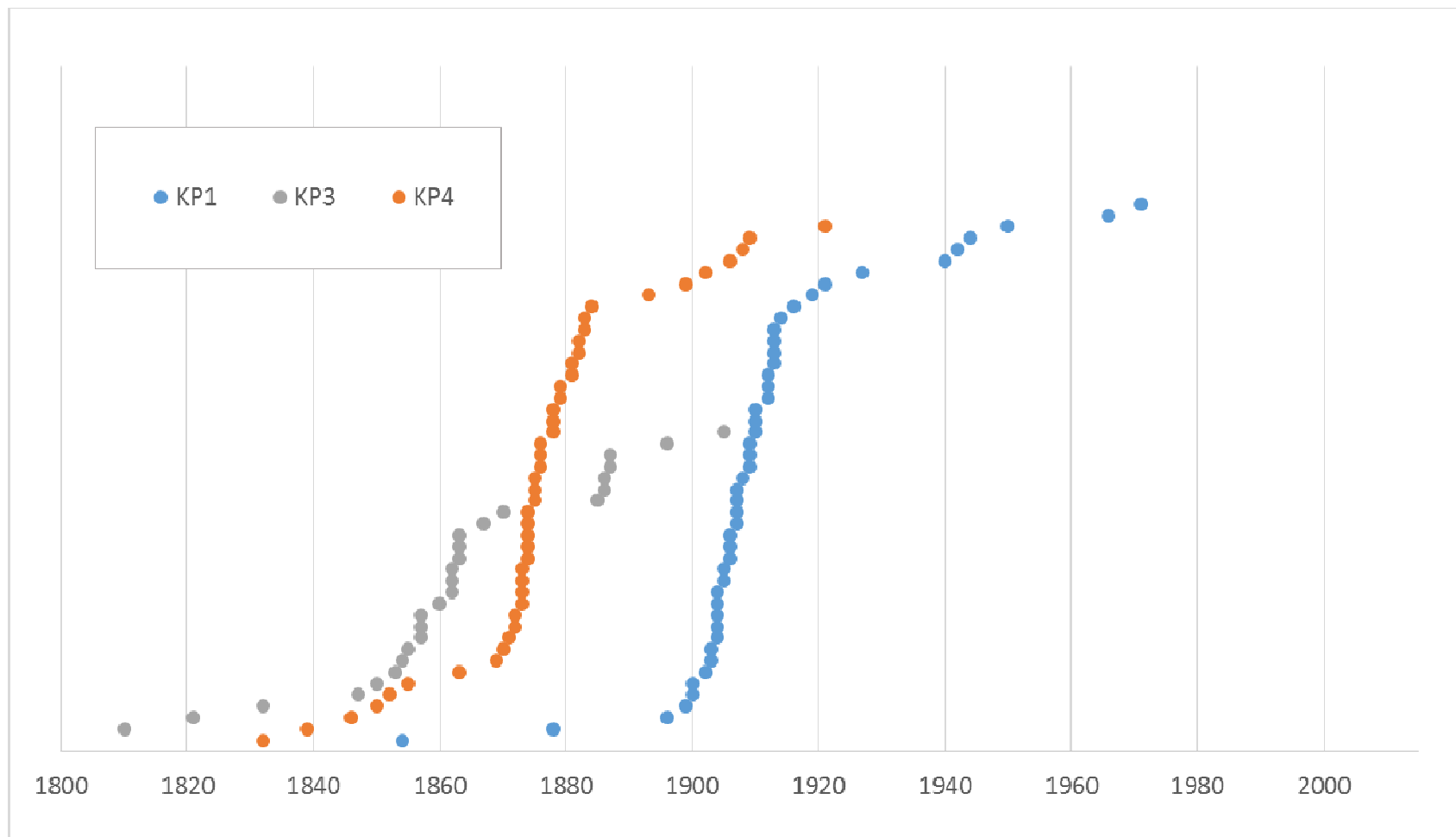

Rekonstrukcja dendro-historyczna wybranych dąbrów

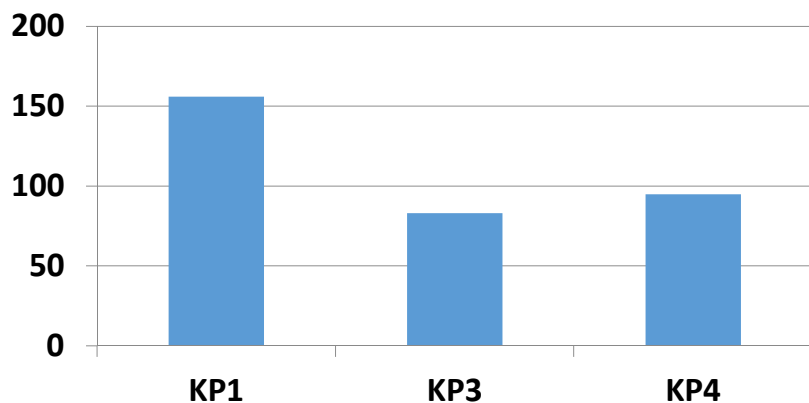

Szacowana data kiełkowania dębów na powierzchniach KP1, KP3 i KP4

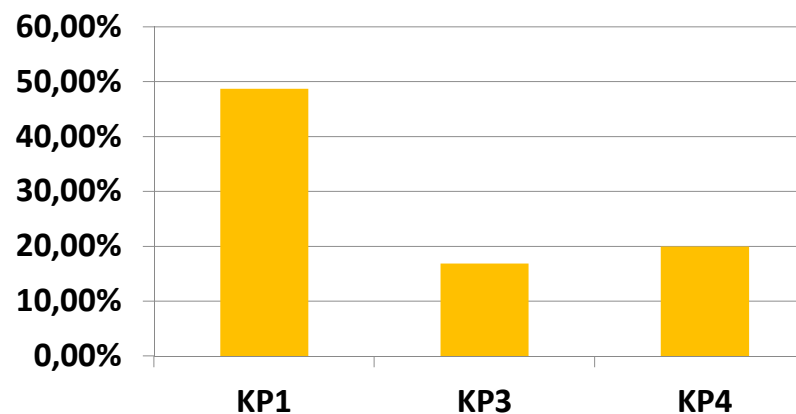

Wybrane wyniki badań fitosocjologicznych

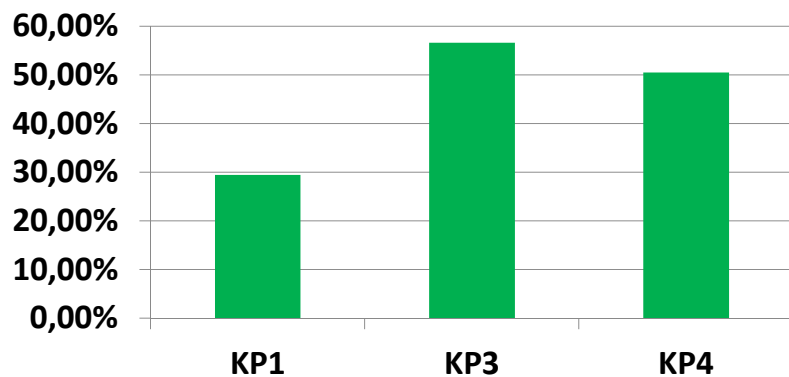
Liczba gatunków roślin

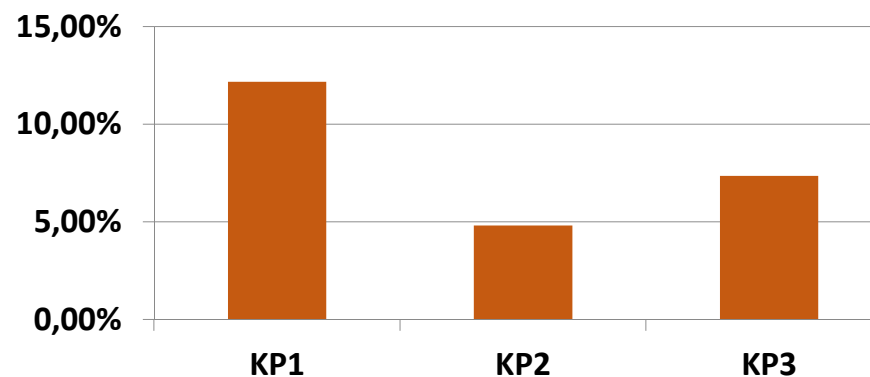
Procentowy udział gatunków światłożądnych w runie

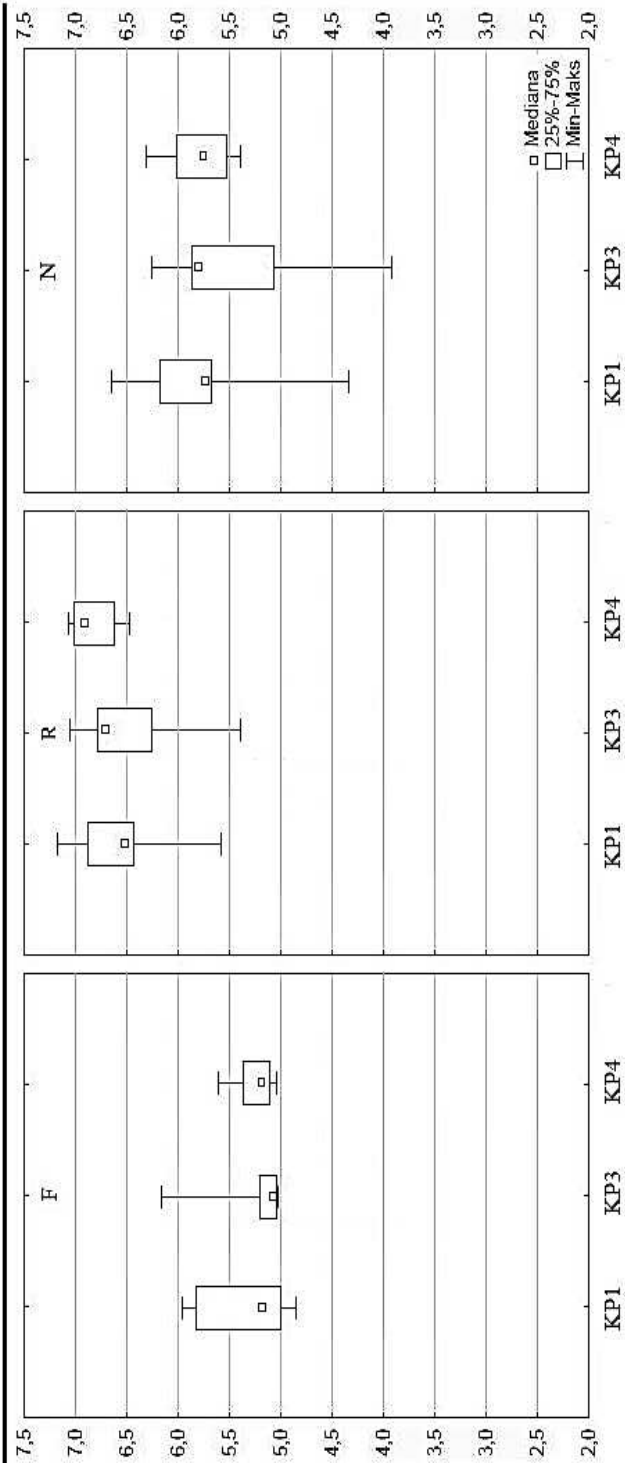
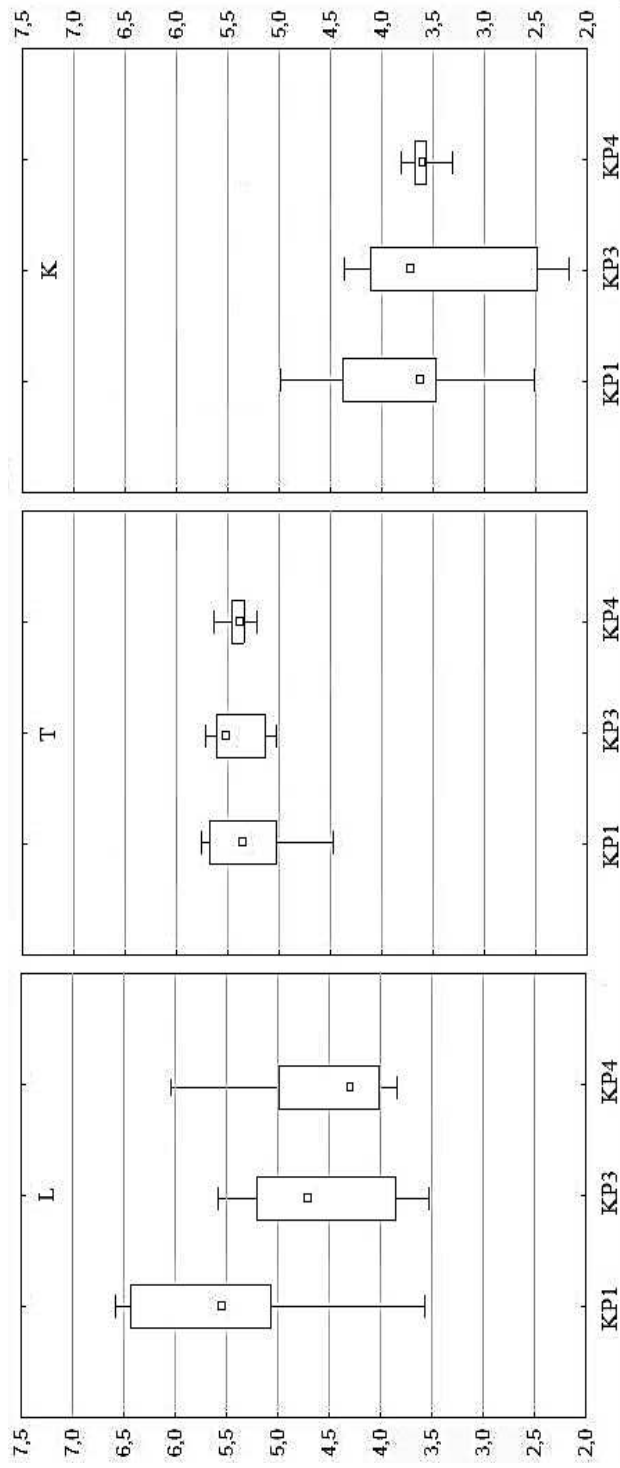
Procentowy udział gatunków wskaźnikowych dla starych lasów

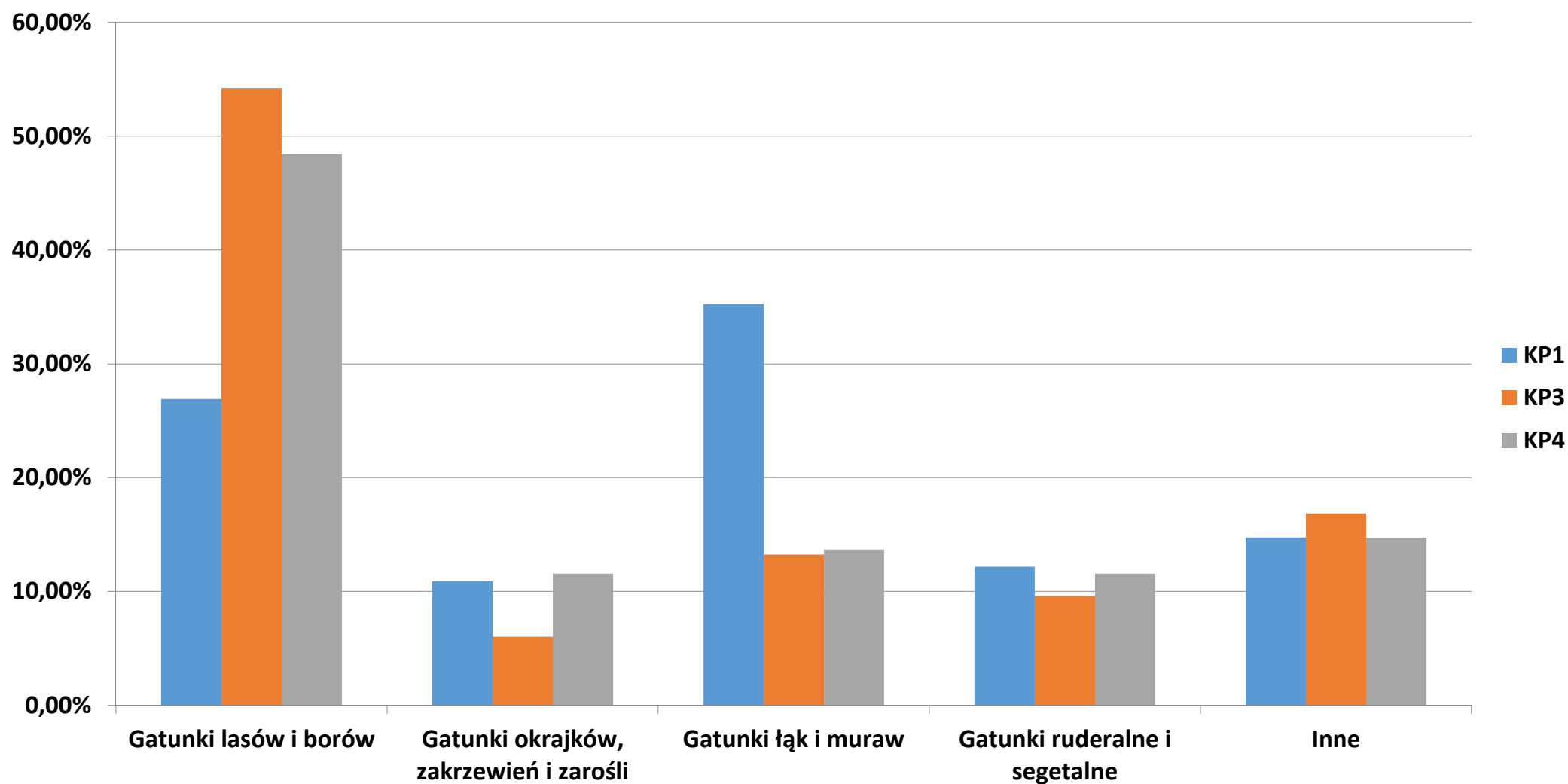
Procentowy udział gatunków ciepłolubnych, nawapiennych oraz typowych dla muraw kserotermicznych

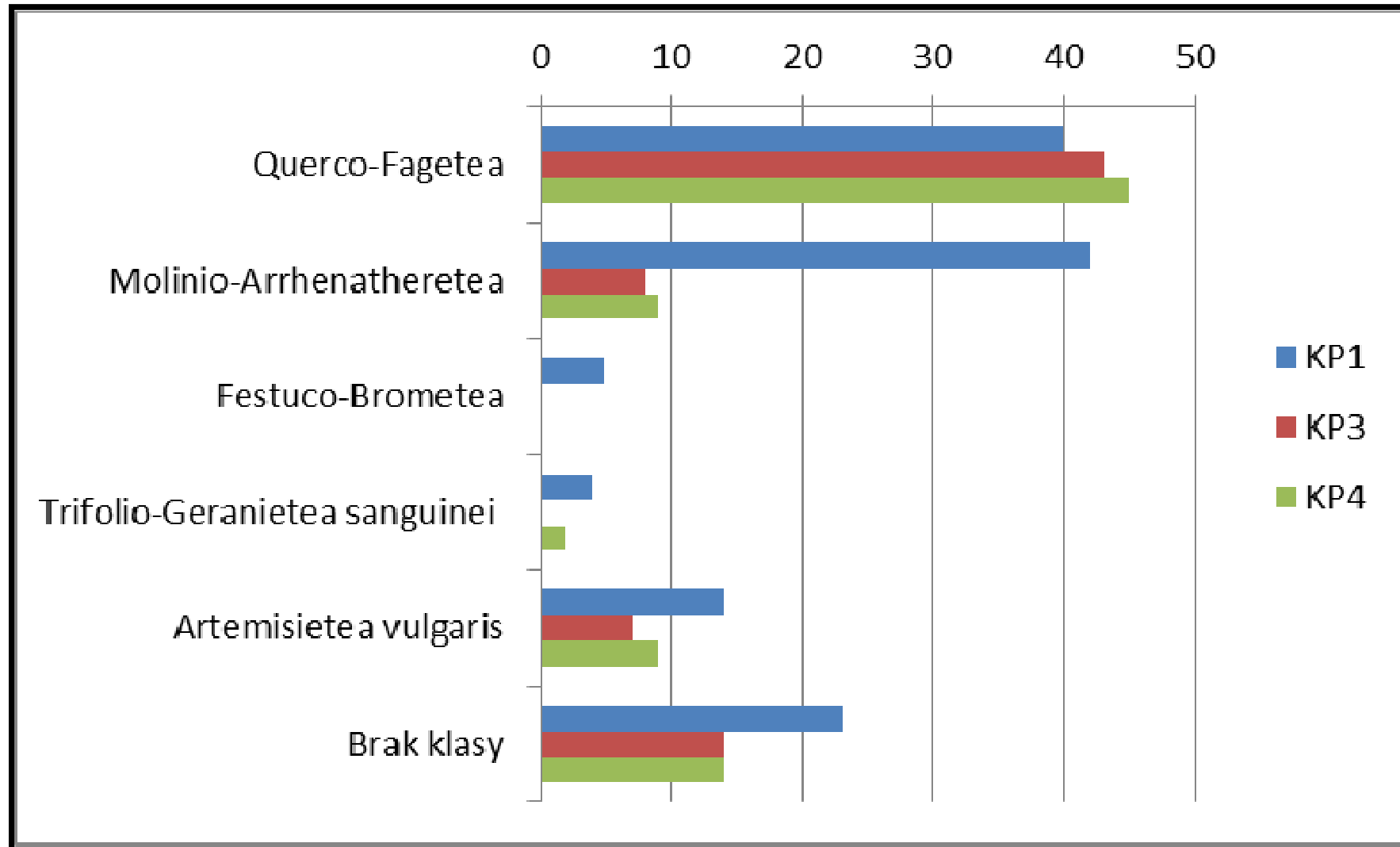

Procentowy udział gatunków poszczególnych grup ekologicznych

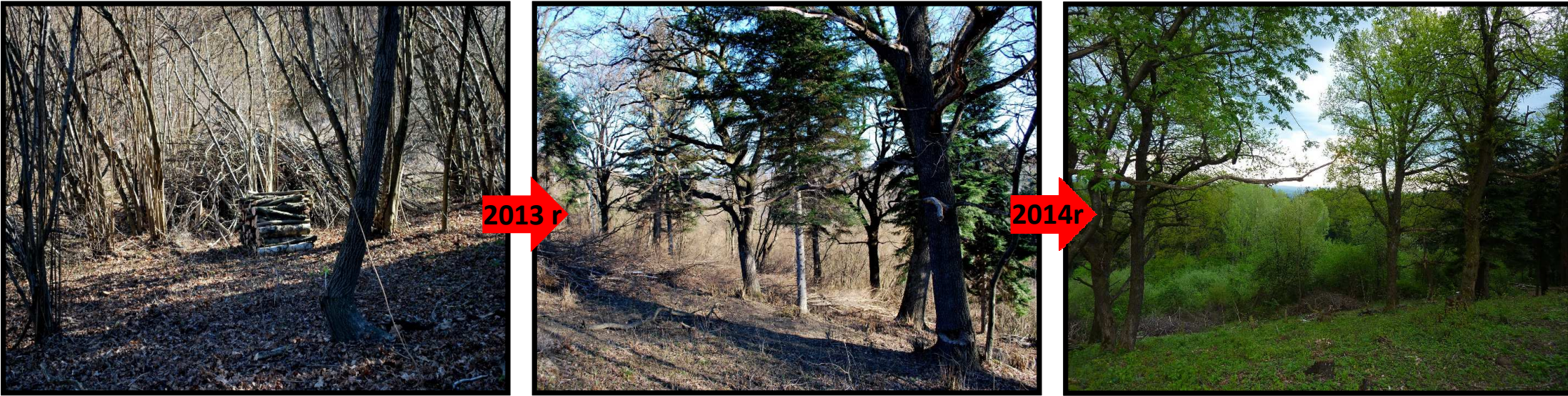

Udział gatunków wybranych klas fitosocjologicznych w dąbrowach

Efekty zabiegów rewaloryzacyjnych - powierzchnia KP1

- Wkroczenie do dąbrowy 76 gatunków roślin światłożądnych,
- Wzrost różnicowania gatunkowego,
- Stworzenie nisz ekologicznych dla rzadkich i zagrożonych gatunków (np. goździka kosmatego *Dianthus armeria*, centurii pospolitej *Centaureum erythraea*),
- Usunięcie podszytu i odtworzenie charakteru otwartego lasu sprzyja naturalnemu odnowieniu dębu.

Podsumowanie i wnioski

- Współczesne przemiany krajobrazów wiejskich oraz odejście od tradycyjnych form gospodarki w Ostoji Przemyskiej prowadzą do zaniku sylwopastoralnych gajów,
- Pozostałości sylwopastoralnych gajów w Ostoji Przemyskiej ulegają szybkim procesom lasowienia i są szczególnie zagrożone za sprawą zabiegów współczesnej gospodarki leśnej,
- Czynna ochrona sylwopastoralnych gajów przyczynia się do zwiększenia różnicowania gatunkowego roślin, zwłaszcza do wzrostu liczby gatunków światłożądnych i ciepłolubnych w runie.

Podsumowanie i wnioski

- Rewaloryzowany płat zadrzewienia dębowego w Kalwarii Pałacowskiej może być modelem ekologicznym służącym do obserwacji zmian zachodzących pod wpływem procesów ochrony czynnej,
- Zgodnie z obecnymi uwarunkowaniami prawnymi w lasach nie ma możliwości wypasu i koszarowania zwierząt gospodarskich. Zmiana prawa w stosunku do szczególnego typu ekosystemów, jakimi są gaje sylwopastoralne, przyczyniłaby się do lepszej ich ochrony.

Litereatura

- Bobiec A. 2014. Obstacles in forest ecosystem and species diversity protection and their sources. In: Mirek Z., Nikel A. (eds), Nature Conservation in Poland and Current Civilizational Challenges. Komitet Ochrony Przyrody PAN, Kraków: 37–47.
- Herbich J. (red.) 2004. Lasy i bory. Poradniki ochrony siedlisk i gatunków Natura 2000 - podręcznik metodyczny. Ministerstwo Środowiska. Warszawa.
- Matuszkiewicz J. M. 2008. Zespoły leśne Polski. PWN, Warszawa.
- Plieninger T. et al. 2015. Wood-pastures of Europe: Geographic coverage, social–ecological values, conservation management, and policy implications. Biological Conservation 190 (2015) 70–79.
- Fotografia: Bobiec A., Wolański P., Franków J., Pociask M., Skrobacz K.

Dziękujemy za uwagę !

